

CODZIENNIK PRAWNY
#dogmapomoc

PORADNIK PRAWNY

UBEZWŁASNOWIENIE

r.pr. Aleksandra Puchowicz-Pilorz

Szanowni Państwo,

W czasie kryzysu związanego z panującą epidemią COVID-19 szczególna rola przypada organizacjom pozarządowym. Niezmiernie ważne jest nasze zaangażowanie i empatia wobec osób, które nie potrafią same poradzić sobie z zaistniałą sytuacją. W tym szczególnym czasie chcemy ułatwić dostęp do pomocy prawnej i obywatelskiej, albowiem zmian jest dużo i dotyczą wielu sfer życia, m.in. zdrowia, wymiaru sprawiedliwości, podatków, pracy, szkół i urzędów.

Aby sprostać tym wszystkim wyzwaniom uruchomiliśmy w ramach nieodpłatnej pomocy i edukacji prawnej internetową kampanię informacyjną #dogmapomoc. Codziennie na naszym profilu na Facebooku mogą Państwo uzyskać wiele istotnych informacji pomocnych w odnalezieniu się w tej trudnej sytuacji.

Nasz zespół to grupa profesjonalistów - radców prawnych, adwokatów, prawników, doradców obywatelskich, mediatorów, ekonomistów a zarazem ludzi aktywnych, zaangażowanych, odpowiedzialnych i empatycznych, otwartych oraz kreatywnych, którzy dostrzegają w tym trudnym okresie potrzebę niesienia pomocy.

Według prawa polskiego, każdy człowiek w momencie ukończenia 18 roku życia nabywa pełną zdolność do czynności prawnych - oznacza to zdolność do samodzielnego kształtowania swojej sytuacji prawnej, tj. nabywania praw i zaciągania zobowiązań. Osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych może rozporządzać swoimi prawami i obowiązkami, zawierać umowy (np. nabyć prawo własności pojazdu, nieruchomości, zawrzeć umowę kredytową itp.), decydować o swoim zdrowiu, leczeniu itd., może także jako pełnomocnik dokonywać tych czynności w imieniu innych osób.

W niniejszym poradniku skupimy się na pojęciu ubezwłasnowolnienia, które powoduje, iż dana osoba nie ma możliwości samodzielnego podejmowania decyzji dotyczących swojej osoby i majątku.

W przypadku pytań oraz potrzeby uzyskania porady prawnej zachęcamy do korzystania z usług Punktów Nieodpłatnej Pomocy Prawnej oraz Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego prowadzonych przez nasze Stowarzyszenie, których wykaz znajduje się na stronie internetowej: www.dogma.org.pl

CZYM JEST UBEZWŁASNOWOLNIENIE?

Ubezwłasnowolnienie to częściowe lub całkowite pozbawienie osoby fizycznej zdolności do czynności prawnych. O ubezwłasnowolnieniu, uchyleniu ubezwłasnowolnienia, a także jego zmianie (z częściowego na całkowite lub z całkowitego na częściowe) decyduje sąd w szczególnym postępowaniu określonym w Kodeksie postępowania cywilnego.

Ważne!

O ubezwłasnowolnieniu może orzec jedynie sąd.

ZDOLNOŚĆ DO CZYNNOŚCI PRAWNYCH OSÓB FIZYCZNYCH

Zdolność do czynności prawnych jest to zdolność do **samodzielnego** dokonywania czynności prowadzących do nabywania praw i zaciągania zobowiązań lub kreowania innych zmian w stosunkach cywilnoprawnych.

Wyróżniamy trzy typy zdolności do czynności prawnych:

- pełna zdolność do czynności prawnych;
- ograniczona zdolność do czynności prawnych;
- brak zdolności do czynności prawnych.

Pełna zdolność do czynności prawnych

Pełną zdolność do czynności prawnej uzyskuje się **z chwilą ukończenia 18 roku życia**, czyli w momencie osiągnięcia pełnoletności. Z tą chwilą możliwe staje się samodzielne dokonywanie wszystkich czynności dopusz-

czalnych w świetle prawa. Można więc przykładowo **samodzielnie** załatwić wszystkie sprawy urzędowe, rozporządzać majątkiem, zaciągać kredyty, pożyczki. Pełną zdolność do czynności prawnych zachowujemy do śmierci – o ile wcześniej nie nastąpi ubezwłasnowolnienie.

Wyjątek od zasady uzyskania pełnej zdolności do czynności prawnej z chwilą uzyskania pełnoletności stanowi sytuacja, kiedy kobieta, która skończyła 16 lat zawiera za zgodą sądu rodzinnego i opiekuńczego małżeństwo.

Ograniczona zdolność do czynności prawnych

Ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają osoby, które **ukończyły 13 rok życia**, a nie ukończyły jeszcze 18 roku życia oraz osoby **ubezwłasnowolnione częściowo**.

Zasadą jest, że do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest **zgoda** jej przedstawiciela ustawowego. Czyli przedstawiciel ustawowy **sprawuje** pewnego rodzaju **kontrolę** nad jego poczynaniami. Co istotne powyższe nie ogranicza kompetencji przedstawicieli ustawowych do dokonywania czynności prawnych w imieniu ograniczonego w zdolności do czynności prawnych bez udziału tych ostatnich.

Ograniczony w zdolności do czynności prawnych może sam dokonywać wielu czynności prawnych:

- zawierać umowy w **drobnych bieżących sprawach** życia codziennego;
- rozporządzać swoim **zarobkiem**, chyba że sąd opiekuńczy z ważnych powodów postanowi inaczej;
- dokonywać wszelkich czynności prawnych dotyczących przedmiotów majątkowych, które przedstawiciel ustawowy oddał tej osobie do **swobodnego użytku**, np.: dysponowanie swoim kieszonkowym.

Osoby mające ograniczoną zdolność do czynności prawnych nie mają kompetencji do dokonywania pewnych rodzajów czynności prawnych, określonych w ustawie, np.: sporządzenie testamentu.

Brak zdolności do czynności prawnych

Osoby, które nie ukończyły 13 lat oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie nie mają zdolności do czynności prawnych. Oznacza to, że czynności prawne dokonywane przez takie osoby są bezwzględnie **nieważne**. Jednakże w celu umożliwienia funkcjonowania w społeczeństwie osób, które nie mają zdolności do czynności prawnych przyjęto, iż czynności dokonane **w drobnych bieżących sprawach życia codziennego stają się ważne z chwilą ich wykonania** – o ile nie pociągają za sobą rażącego pokrzywdzenia osoby niezdolnej do czynności prawnych.

Osoby, które nie mają zdolności do czynności prawnych mogą więc np. robić zakupy spożywcze, kupić bilet na pociąg.

Ważne!

Osoby, które nie mają zdolności do czynności prawnych nie mogą zawierać ważnych umów, za wyjątkiem drobnych spraw życia codziennego – o ile nie niosą za sobą pokrzywdzenia tych osób.

KIEDY ZAISTNIEJĄ PRZESŁANKI DO UBEZWŁASNOWOLNIENIA?

Zgodnie z brzmieniem przepisu osoba, która ukończyła lat 13, może być **ubezwłasnowolniona całkowicie**, jeżeli w skutek:

- **choroby psychicznej;**
- **niedorozwoju umysłowego** albo
- innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, **nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem.**

Choroby psychiczne

Przepisy nie określają szczegółowo jakiego rodzaju choroby czy też zaburzenia psychiczne stanowią podstawę do ubezwłasnowolnienia. Dlatego, podczas procesu, biegli każdorazowo badają chorą osobę oraz wydają opinię. Przykładem choroby, która uzasadnia złożenie wniosku o ubezwłasnowolnienie jest diagnoza choroby Alzheimera. W świetle aktualnej wiedzy medycznej jest to choroba nieuleczalna i postępująca. W konsekwencji sądy zgodnie wydają orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu. Sytuacja wygląda inaczej, kiedy wniosek o ubezwłasnowolnienie dotyczy osoby, która jest w gorszej sytuacji psychicznej z uwagi na konkretną sytuację życiową np. śmierć osoby bliskiej czy utrata pracy i wszystko wskazuje na to, że zaburzenia psychiczne mają charakter krótkotrwały.

Niedorozwój umysłowy

Niedorozwój umysłowy określa się jako ogólne funkcjonowanie intelektualne ponad przeciętnej dla danego okresu rozwoju. Standardowo wyróżnia się cztery stopnie niedorozwoju: upośledzenie głębokie, znaczne, umiarkowane i lekkie. Dla ubezwłasnowolnienia decydujący jest nie tyle stopień tego upośledzenia, ile jego wpływ na możliwość pokierowania swoim postępowaniem przez osobę umysłowo upośledzoną.

Innego rodzaju zaburzenia psychiczne, w szczególności pijaństwo lub narkomania

---

W ustawie posłużono się dwoma najpopularniejszymi formami uzależnień, jednak nie ma przeciwwskazań, żeby rozszerzyć je o inne rodzaje uzależnień. Przesłanką ubezwłasnowolnienia całkowitego nie jest jednak uzależnienie samo w sobie, lecz jego skutki, polegające na wywołaniu zaburzeń psychicznych. Przykładowo okazjonalne spożycie napojów alkoholowych, nawet jeśli jest nadmierne i prowadzi do zachowania odbiegającego od dobrych obyczajów, nie świadczy jeszcze o wystąpieniu zaburzeń psychicznych stanowiących podstawę ubezwłasnowolnienia.

Obecnie przyjmuje się, że oceniając uzależnienie z punktu widzenia przesłanek ubezwłasnowolnienia, biegły ocenia dwie sfery: świadomość badanego w zakresie dokonywanych czynności prawnych oraz swobodę podejmowania przez niego decyzji.

Podsumowując dla rozstrzygnięcia wniosku o ubezwłasnowolnienie konieczne jest rozważenie i ustalenie dwóch przesłanek: po pierwsze, czy stwierdzony u tej osoby stan zaburzeń psychicznych **wyłącza jej zdolność kierowania swym postępowaniem** czy też tylko ją ogranicza i w jakim zakresie, po wtóre, w razie przyjęcia istnienia pierwszej przesłanki, czy ubezwłasnowolnienie całkowite względnie częściowe jest **celowe ze względu na osobiste i majątkowe stosunki tej osoby** (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 1976 r., I CR 384/76).

DLACZEGO WARTO ZŁOŻYĆ WNIOSEK O UBEZWŁASNOWOLNIENIE?

Ubezwłasnowolnienie ma pomóc osobie, która nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem. Ubezwłasnowolnienie ma w społeczeństwie negatywny wydźwięk. Kojarzone jest z odebraniem praw bliskiej osobie. Tymczasem jest to całkowicie błędne spostrzeżenie. Jest to wyraz troski o osobę, która wymaga ubezwłasnowolnienia.

Osoby znajdujące się w stanie psychicznym uzasadniającym ubezwłasnowolnienie - a posiadające pełną zdolność do czynności prawnych - często ściągają na siebie kłopoty, gdyż są podatne na różne szkodliwe wpływy np. zawierają niekorzystne umowy pożyczek, kupują niepotrzebne przedmioty od domokrążców.

Ważne!

Ubezwłasnowolnienie jest przejawem troski. Ma uchronić osobę, która nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem, przed negatywnymi skutkami jej decyzji.

PROCEDURA UBEZWŁASNOWIENIA

Cała procedura dzieli się na dwa etapy. Po pierwsze przeprowadza się przed sądem okręgowym proces o ubezwłasnowolnienie. W przypadku wydania orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu sąd okręgowy przekazuje akta sądowi opiekuńczemu w celu ustalenia opieki dla ubezwłasnowolnionego. Cała procedura zostanie dokładnie przedstawiona w dalszej części poradnika.

Tytułem wstępu należy zaznaczyć, iż czas procesu będzie się różnił w zależności od konkretnego sądu prowadzącego postępowanie. Jednakże warto mieć na uwadze, że z reguły trwają one minimum kilka, a czasem kilkanaście miesięcy. Dlatego nie warto czekać ze złożeniem wniosku na konkretne zdarzenie powodujące konieczność, aby podjąć działania w imieniu chorego np. umieszczenie w domu opieki czy szpitalu psychiatrycznym.

Ważne!

Nie warto czekać ze złożeniem wniosku o ubezwłasnowolnienie.

WNIOSEK DO SĄDU O UBEZWŁASNOWIENIE

W celu zainicjowania postępowania należy złożyć do sądu wniosek o ubezwłasnowolnienie osoby, której postępowanie będzie dotyczyć. Wniosek można wysłać pocztą - listem poleconym lub złożyć go w biurze podawczym sądu. Proces o ubezwłasnowolnienie jest szczególną procedurą opisaną w Kodeksie postępowania cywilnego w art. 544 – 560 (1).

Kto może zgłosić wniosek o ubezwłasnowolnienie?

Wniosek o ubezwłasnowolnienie może zgłosić:

- **małżonek** osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie;
- jej **krewni** w linii prostej oraz rodzeństwo;
- jej **przedstawiciel ustawowy**.

a także:

- **prokurator**;
- **Rzecznik Praw Obywatelskich** oraz
- **sama** osoba, która miałaby zostać ubezwłasnowolniona.

Złożenie wniosku przez osobę **spoza kręgu** wymienionego powyżej **uzasadnia oddalenie** wniosku przez sąd. We wniosku należy wskazać kim jesteśmy dla osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie i przedstawić stosowny dowód np. akt małżeństwa w przypadku małżonka lub akt urodzenia w przypadku zstępnych i wstępnych.

Przepisy przewidują odpowiedzialność wobec osób, które zgłosiły wniosek o ubezwłasnowolnienie w złej wierze lub lekkomyślnie. Podlegają one karze grzywny do 3000 zł. Odpowiedzialność ta dotyczy tylko osób, które są świadomie nieistnienia uprawnienia do złożenia wniosku o ubezwłasnowolnienie albo próbują wprowadzić sąd w błąd co do podstaw ubezwłasnowolnienia. Za lekkomyślność natomiast należy uznać działanie bez dostatecznej rozwagi wymaganej przy podejmowaniu czynności zmierzających do tak drastycznego jak ubezwłasnowolnienie pozbawienia (ograniczenia) podstawowych praw i wolności osobistych człowieka.

Ważne!

Krewni w linii prostej to wstępni i zstępni. Wstępni to przodkowie określonej osoby np.: rodzice, dziadkowie. Mianem zstępnych określamy potomków danej osoby np.: dzieci, wnuki.

Kto będzie uczestnikiem postępowania?

Uczestnikiem postępowania, czyli osobami, która biorą udział w procesie, otrzymują odpisy pism składanych w toku sprawy - niezależnie od ich chęci czy też przejawów aktywności procesowej są:

- **osoba, której dotyczy wniosek;**
- jej **przedstawiciel** ustawowy;
- **małżonek** osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.

W postępowaniu bierze również udział:

- **prokurator.**

Do postępowania mogą wstąpić w każdym jego stadium również:

- **organizacje pozarządowe**, do których zadań statutowych należy ochrona praw osób niepełnosprawnych, udzielanie pomocy takim osobom lub ochrona praw człowieka.

Oznacza to, że każdorazowo sprawa będzie toczyć się z udziałem prokuratora. Każdorazowo uczestnikiem będzie osoba, której dotyczy wniosek oraz – jeżeli posiada – jej małżonek i przedstawiciel ustawowy. Do postępowania mogą wstąpić organizacje pozarządowe.

Ważne!

Osoba, która ma zostać ubezwłasnowolniona jest każdorazowo uczestnikiem postępowania. Zazwyczaj sąd chce ustanowić kuratora procesowego dla reprezentowania tej osoby podczas procesu. Takie działanie ma na celu ochronę przed ewentualnymi naruszeniami praw osoby, która ma zostać ubezwłasnowolniona.

Co powinien zawierać wniosek o ubezwłasnowolnienie?

Ustawa nie określa żadnych szczególnych wymogów co do treści wniosku o ubezwłasnowolnienie, niemniej jednak wniosek taki powinien zawierać:

- wskazanie, czy dotyczy ubezwłasnowolnienia całkowitego, czy częściowego;
- wykazanie uprawnienia do zgłoszenia wniosku (zgodnie z art. 546 kpc);
- odpowiednie zaświadczenia uprawdopodobniające istnienie choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub innych zaburzeń psychicznych, zgodnie z art. 552 kpc.;
- oznaczenie sądu, do którego jest kierowane;
- imiona i nazwiska stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników;
- oznaczenie rodzaju pisma;
- wskazanie faktów, na których strona opiera swój wniosek oraz wskazanie dowodu na wykazanie każdego z tych faktów;
- podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika;
- wymienienie załączników.

Ważne!

Sporządzenie wniosku o ubezwłasnowolnienie nie jest trudne. W wielu sądach (w Biurach Podawczych lub na stronach internetowych) można bezpłatnie skorzystać ze wzoru wniosku o ubezwłasnowolnienie.

Do jakiego sądu należy złożyć wniosek o ubezwłasnowolnienie?

Wniosek składa się do sądu okręgowego właściwego ze względu na **miejsce zamieszkania** osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie. W razie braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jej pobytu.

Warto przypomnieć, iż miejsce zamieszkania nie jest równoznaczne z miejscem zameldowania. Często osoby, których dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie w rzeczywistości mieszkają np. z członkiem rodziny, który się nią opiekuje, mimo że miejsce zameldowania mają w innym miejscu.

Ważne!

Miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu.

Jakie dowody należy przedstawić we wniosku o ubezwłasnowolnienie?

We wniosku należy uprawdopodobnić istnienie podstawy do orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu. Uprawdopodobnienie takie może nastąpić przez złożenie **świadcstwa lekarskiego o stanie psychicznym** osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, lub **opinii psychologa** o stopniu jej niepełnosprawności umysłowej. Jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu pijaństwa lub narkomanii, odpowiednio – **zaświadczenia poradni przeciwalkoholowej lub zaświadczenia z poradni leczenia uzależnień**. W razie niemożności złożenia takiego zaświadczenia, np. jeżeli osoba, której wniosek dotyczy, nie chce się poddać badaniu lekarskiemu, uprawdopodobnienie może być oparte na innych danych, w tym na podstawie zeznań świadków (teza postanowienia SN z dnia 18 listopada 1969 r., II CR 487/69).

Ważne!

Zaświadczenie ma tylko uprawdopodobnić, że istnieją podstawy ku ubezwłasnowolnieniu. Do sądu należy złożyć oryginał zaświadczenia.

JAK WYGLĄDA POSTĘPOWANIE O UBEZWŁASNOWOLNIENIE?

Po przyjęciu prawidłowo sporządzonego, opłaconego (100 zł), zawierającego wymagane załączniki wniosku o ubezwłasnowolnienie Sąd wzywa wnioskodawcę do uiszczenia zaliczki na opinię biegłych. Koszt opinii biegłych jest ustalany w każdej sprawie indywidualnie w zależności od nakładu pracy biegłych, jednakże należy liczyć się z opłatą w wysokości ok. 500 – 1000 zł.

Ważne!

Wnioskodawca może wnieść o zwolnienie z kosztów sądowych w sytuacji, kiedy nie jest w stanie bez uszczerbku w utrzymaniu siebie i swojej rodziny ponieść kosztów sądowych.

Osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, należy **wysłuchać** niezwłocznie po wszczęciu postępowania. Wysłuchanie powinno odbyć się w obecności biegłego psychologa oraz - w zależności od stanu zdrowia osoby, która ma być wysłuchana - biegłego lekarza psychiatrii lub neurologa. W celu wysłuchania osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, sąd może zarządzić przymusowe sprowadzenie tej osoby na rozprawę albo wysłuchać ją przez sędziego wyznaczonego.

Wysłuchanie osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, jest obligatoryjne, czyli **konieczne**. Jego celem jest umożliwienie tej osobie złożenia ustnych wyjaśnień w sprawie. Sąd zaś - poprzez bezpośredni kontakt z taką osobą - ma możliwość zorientowania się w jej stanie psychicznym.

Ważne!

Zdarzają się sytuacje, kiedy stan fizyczny lub psychiczny osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, nie pozwala na wizytę w sądzie. Informację taką należy zawrzeć we wniosku – wtedy sąd może przeprowadzić niektóre czynności w miejscu pobytu tej osoby.

Po przedstawieniu opinii przez biegłych – jeżeli nie budzą one wątpliwości - wyznacza się kolejną rozprawę. Jeżeli sąd nie ma wątpliwości co do opinii, nie podważa jej ani wnioskodawca, ani prokurator, a opinia jest zgodna z wnioskiem – zazwyczaj wtedy zapada orzeczenie. Od tego czasu osoba, której dotyczyło postępowanie jest ubezwłasnowolniona.

Ważne!

W postanowieniu o ubezwłasnowolnieniu sąd orzeka, czy ubezwłasnowolnienie jest całkowite, czy też częściowe i z jakiego powodu zostaje orzeczone.

Sąd, który orzekł ubezwłasnowolnienie, zarządza z urzędu przesłanie sądowi opiekuńczemu odpisu prawomocnego postanowienia, którym orzekł ubezwłasnowolnienie. Nie potrzebne jest tutaj dodatkowe działanie stron.

Tym sposobem sprawa przenosi się do sądu opiekuńczego, którego zadaniem jest ustanowienie opieki dla ubezwłasnowolnionego całkowicie lub kurateli dla ubezwłasnowolnionego częściowo.

Sądem właściwym do ustanowienia opieki oraz kurateli jest sąd opiekuńczy, którego właściwość jest określana według miejsca zamieszkania ubezwłasnowolnionego, a w braku tego miejsca – według jego miejsca pobytu, natomiast jeżeli nie ma także tej podstawy, to właściwy jest sąd rejonowy dla m.st. Warszawy.

Sąd opiekuńczy ustanawia opiekę, gdy poweźmie wiadomość o prawnym powodzie jej ustanowienia. Powodem takim jest orzeczenie ubezwłasnowolnienia całkowitego. Dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę.

BIEGLI SĄDOWI

W toku procesu, po uprawdopodobnieniu podstaw do orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu za pomocą zaświadczenia, o którym była mowa powyżej, sąd powołuje biegłych.

Osoba, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, musi być zbadana przez **biegłego lekarza** psychiatrę lub neurologa, a także psychologa.

Ważne!

W toku każdego procesu o ubezwłasnowolnienie osoba, której dotyczy wniosek jest zbadana przez dwóch biegłych.

Po zbadaniu biegli wydają **pisemną opinię**. Opinia biegłego oprócz oceny stanu zdrowia psychicznego lub zaburzeń psychicznych albo rozwoju umysłowego osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, powinna zawierać umotywowaną ocenę zakresu jej zdolności do samodzielnego kierowania swoim postępowaniem i prowadzenia swoich spraw, uwzględniającą postępowanie i zachowanie się tej osoby.

Sąd może, jeżeli na podstawie opinii dwóch biegłych lekarzy uzna to za niezbędne, zarządzić oddanie osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, **pod obserwację w zakładzie leczniczym** na czas nie dłuższy niż sześć tygodni. W wyjątkowych wypadkach sąd może termin ten przedłużyć do trzech miesięcy.

Ważne!

Postępowanie dowodowe powinno ustalić przede wszystkim stan zdrowia, sytuację osobistą, zawodową i majątkową osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, rodzaj spraw wymagających prowadzenia przez tę osobę oraz sposób zaspokajania jej potrzeb życiowych.

OPIEKUN UBEZWŁASNOWOLNIONEGO

Sąd opiekuńczy dla ubezwłasnowolnionego całkowicie wyznacza opiekuna. Dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę. Jej powołanie i ewentualny zakres określają sąd.

Kto może zostać opiekunem ubezwłasnowolnionego całkowicie?

Zgodnie z przepisami opiekunem ubezwłasnowolnionego całkowicie powinien być ustanowiony przede wszystkim **jego małżonek**, a w braku tegoż - **jego ojciec lub matka**.

Jeżeli ubezwłasnowolniony nie ma małżonka i rodziców, albo jeżeli nie mogą lub nie chcą sprawować funkcji opiekuna sąd wyznaczy do tego inną osobę. Najlepiej, żeby była to osoba, która zna sytuację życiową ubezwłasnowolnionego oraz do której ubezwłasnowolniony ma **zaufanie**. Ważne jest również, aby osoba ta była zaradna, a co za tym idzie – dbała należycie o interesy ubezwłasnowolnionego.

Ważne!

Ustanawiając daną osobę opiekunem osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie, sąd powinien ustalić kwalifikacje intelektualne i moralne kandydata, np. to, czy jest on osobą uczciwą. Następnie powinien ustalić, czy kandydat jest zorientowany w sytuacji osoby, której ma być opiekunem, oraz czy nie istnieją okoliczności zewnętrzne, np. choroba, które uniemożliwiają należyte wypełnianie funkcji opiekuna.

Zdarza się, iż osoba ubezwłasnowolniona nie ma krewnych ani zaufanych osób w swoim otoczeniu. W takiej sytuacji sąd może ustanowić opiekunem obcą dla ubezwłasnowolnionego osobę, która jego zdaniem należycie wywiąże się ze swoich obowiązków. Przykładowo opiekunem może zostać pracownik domu opieki w którym przebywa ubezwłasnowolniony.

Opiekunem osoby ubezwłasnowolnionej nie może zostać:

- osoba, która **nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych** albo została **pozbawiona praw publicznych**;
- osoba, w stosunku do której zachodzi **prawdopodobieństwo, że nie wywiąże się należycie ze swoich obowiązków**.

Sprawowanie opieki nad ubezwłasnowolnionym całkowicie

Opiekun sprawuje pieczę nad osobą i majątkiem pozostającego pod opieką. Opieka ta sprowadza się do **prowadzenia spraw** ubezwłasnowolnionego. Opiekun więc nie ma obowiązku osobistego zajmowania się, pielęgnacji osoby ubezwłasnowolnionej w chorobie.

Opiekun obowiązany jest wykonywać swe czynności z **należyłą starannością**, jak tego wymaga dobro pozostającego pod opieką i interes społeczny. Może on dokonywać wszystkich bieżących czynności **nieprze-**

kraczających zwykłego zarządu. Co to oznacza? Przykładowo osoba ubezwłasnowolniona jest właścicielem domu, w którym nie mieszka. Opiekun będzie miał umocowanie do tego, aby w imieniu ubezwłasnowolnionego dom ten wynająć. Jednakże gdyby chciał ów dom sprzedać – musi zwrócić się do sądu o wyrażenie zgody na sprzedaż, gdy jest to czynność przekraczająca zwykły zarząd. Sąd oceni czy ta decyzja jest korzystna dla interesów ubezwłasnowolnionego i wyda zezwolenie lub odmówi wydania zezwolenia na dokonanie danej czynności.

Ważne!

Opiekun sprawuje pieczę nad osobą i majątkiem pozostającego pod opieką.

Nadzór nad opiekunem

Sąd opiekuńczy wykonywa **nadzór** nad sprawowaniem opieki, zaznajamiając się bieżąco z działalnością opiekuna oraz udzielając mu **wskazówek i poleceń**. Sąd opiekuńczy może żądać od opiekuna wyjaśnień we wszelkich sprawach należących do zakresu opieki oraz przedstawiania dokumentów związanych z jej sprawowaniem.

Ważne!

Opiekun obowiązany jest, w terminach oznaczonych przez sąd opiekuńczy, nie rzadziej niż co roku, składać temu sądowi sprawozdania dotyczące osoby pozostającego pod opieką oraz rachunki z zarządu jego majątkiem.

Sprawozdanie o którym mowa powyżej zazwyczaj nie jest uciążliwym obowiązkiem. W praktyce sprowadza się do rozliczenia na co zostały wydat-

kowane pieniądze ubezwłasnowolnionego, opis majątku ubezwłasnowolnionego, miejsce jego przebywania i stan jego zdrowia.

DORADCA TYMCZASOWY

Z uwagi na fakt, iż proces o ubezwłasnowolnienie trwa kilka lub nawet kilkanaście miesięcy ustawodawca wprowadził możliwość ustanowienia **przez sąd** doradcę tymczasowego – do czasu ustanowieni opiekuna, oddalenia lub odrzucenia wniosku o ubezwłasnowolnienie.

Ustanowić doradcę tymczasowego można na wniosek lub sąd może go ustanowić z własne inicjatywy.

Sąd może ustanowić dla osoby wobec której toczy się proces o ubezwłasnowolnienie doradcę tymczasowego, gdy uzna to **za konieczne dla ochrony jej osoby lub mienia** np. kiedy wobec osoby, która ma zostać ubezwłasnowolniona toczy się proces sądowy.

UCHYLENIE I ZMIANA UBEZWŁASNOWOLNIENIA

Sąd może uchylić ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono; uchylenie może nastąpić także z urzędu.

Sąd może również w razie poprawy stanu psychicznego ubezwłasnowolnionego zmienić ubezwłasnowolnienie całkowite na częściowe, a w razie pogorszenia się tego stanu - zmienić ubezwłasnowolnienie częściowe na całkowite.

Ważne!

Z wnioskiem o uchylenie albo zmianę ubezwłasnowolnienia może wystąpić także ubezwłasnowolniony.

**Zapraszamy do punktów nieodpłatnej pomocy prawnej
i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego
oraz mediacji w Katowicach**
prowadzonych przez Stowarzyszenie "DOGMA"

Terenowy Punkt Pomocy Społecznej nr 8 MOPS
ul. Łętowskiego 6a

Terenowy Punkt Pomocy Społecznej nr 9 MOPS
ul. Krakowska 138

Zespół ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej MOPS
ul. Wojewódzka 23

Terenowy Punkt Pomocy Społecznej nr 2 MOPS
ul. Warszawska 42

Terenowy Punkt Pomocy Społecznej nr 5 MOPS
ul. Dębowa 16c

Terenowy Punkt Pomocy Społecznej nr 3 MOPS
ul. Oblatów 24

punkty czynne:
poniedziałek - piątek   godz. 16.00 - 20.00

Aby skorzystać z bezpłatnej pomocy prawnej lub obywatelskiej
oraz mediacji należy wcześniej zapisać się telefonicznie na poradę
pod nr tel. 32 259 37 36

Stowarzyszenie Na Rzecz Poradnictwa Obywatelskiego „DOGMA” jest jedną z wiodących organizacji pozarządowych, która od 16 lat realizuje szereg inicjatyw obywatelskich nakierowanych na poszerzenie świadomości prawnej społeczeństwa oraz dostępu do bezpłatnych porad prawnych i obywatelskich.

Od 2016 roku Stowarzyszenie realizuje zadania wynikające z ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej. W ciągu 4 lat udzielono ponad 30 tys. porad osobom znajdującym się w kryzysowych sytuacjach życiowych, zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz niejednokrotnie pozbawionym środków finansowych na skorzystanie z profesjonalnej pomocy prawnej na rynku usług prawniczych. Obecnie w ramach statutowej działalności Stowarzyszenie współpracuje z ponad 60 prawnikami, radcami prawnymi, adwokatami, doradcami obywatelskimi oraz mediatorami, specjalizującymi się w różnych dziedzinach prawa.

W roku 2020 pełniły dyżury w 46 Punktach Nieodpłatnej Pomocy Prawnej i Obywatelskiej na terenie województwa śląskiego i małopolskiego.

Wykaz punktów znajduje się na: www.dogma.org.pl

**Masz pytania, wątpliwości?
Obawiasz się o swoje prawa?
Skontaktuj się z nami!**

Notka o autorze:

Aleksandra Puchowicz-Pilorz – radca prawny, doradca obywatelski współpracujący ze Stowarzyszeniem na Rzecz Poradnictwa Obywatelskiego "DOGMA" od 2019 roku. Specjalizuje się w sprawach z zakresu prawa cywilnego oraz prawa medycznego.

CODZIENNIK PRAWNY
#dogmapomoc

PUBLIKACJA WYDANA PRZEZ:

**Stowarzyszenie Na Rzecz
Poradnictwa Obywatelskiego
"DOGMA"**

40-074 Katowice, ul. Raciborska 48 lok. 2

tel. 32 557 51 83

tel. 514 797 671

e-mail: stowarzyszeniedogma@gmail.com

www.dogma.org.pl

NIP: 634-25-05-321

REGON: 278130684

KRS: 0000175368

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI
www.ms.gov.pl

Projekt finansowany ze środków budżetu
Miasta Katowice

KATOWICE
dla odmiany

